

dr hab. inż. arch. Małgorzata Hanzl  
Instytut Architektury i Urbanistyki  
Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska  
Al. Politechniki 6A  
93-590 Łódź

Łódź, dn. 17 marca 2025

## **RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ**

### **Pogłębiona partycypacja społeczna w systemowym kształtowaniu błękitno-zielonej infrastruktury miejskiej**

Autor: mgr inż. arch. Agnieszka Czachowska

Promotor: dr hab. inż. arch. Michał Stangel, Profesor Politechniki Śląskiej

Opiekun naukowy z ramienia przedsiębiorstwa (Fundacja Sendzimira): dr hab. inż. Tomasz Bergier, prof. AGH

Dyscyplina: Architektura i Urbanistyka

#### **1. Podstawa wykonania recenzji**

Recenzja została sporządzona na podstawie Uchwały Rady Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Politechniki Śląskiej z dnia 20 stycznia 2025 roku oraz zlecenia Przewodniczącej Rady Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Politechniki Warszawskiej dr hab. inż. arch. Aliny Pancewicz, Prof. PŚ z dnia 23 stycznia 2025 r.

#### **2. Problematyka, cele i metodologia pracy**

Przedmiotem zainteresowania pracy doktorskiej Pani mgr inż. arch. Agnieszki Czachowskiej jest systemowe ujęcie procesu planistycznego z udziałem społecznym, w szczególności wobec wyzwań zmiany klimatu w polskich miastach. Cel główny pracy został sformułowany jako zdefiniowanie propozycji rozwiązań sprzyjających wdrażaniu metod pogłębionej partycypacji (stosując terminologię zaproponowaną w dysertacji) przy wprowadzaniu błękitno-zielonej infrastruktury (BZI) w ramach procesu planistycznego. Rozprawa podejmuje istotne wyzwania współczesności i czyni to w bezpośrednim odniesieniu do praktyki projektowej co przekłada się na jej istotne znaczenie aplikacyjne. Poruszane kwestie mają charakter przekrojowy, a prezentacja jest wyczerpująca i wnikliwa.

Trzy tezy badawcze odnoszą się do trzech głównych obszarów badawczych zdefiniowanych w pracy: partycypacji interesariuszy procesu planistycznego, błękitno-zielonej infrastruktury oraz systemowego ujęcia procesu planistycznego.

Metodologia badawcza zastosowana w pracy uwzględnia, obok przeglądu najnowszej literatury, analizy procesów planistycznych z udziałem społecznym, wywiady, działania o charakterze eksperymentów - w których Autorka uczestniczyła - oraz obserwacje. Wykorzystane w pracy metody uznać należy za odpowiednie dla zdefiniowanych celów badawczych. Jednocześnie bardzo cenne jest oparcie metodologii na wieloletnich własnych doświadczeniach autorki wynikających z udziału w licznych projektach o charakterze partycypacyjnym i jednocześnie związanych z wdrażaniem i popularyzacją rozwiązań BZI w Polsce.

### **3. Forma i układ pracy**

Przedstawiona do oceny praca doktorska w formie pojedynczego tomu (liczącego 225 stron), składa się z sześciu zasadniczych części merytorycznych z czytelnym podziałem na rozdziały i podrozdziały, uzupełnionych o Bibliografię, Spisy Rysunków, Zdjęć i Tabel oraz Aneks, w którym znalazły się dwa Załączniki zawierające wypracowane w ramach prac badawczych narzędzia.

Struktura pracy jest konsekwentna i w czytelny sposób prowadzi odbiorcę od zagadnień bardziej ogólnych, poprzez przegląd literatury w kierunku bardziej szczegółowych tematów związanych z partycypacją społeczną we wdrażaniu rozwiązań BZI w planowaniu w różnych skalach. Jedyną uwagą, nad którą zdaniem recenzentki należałoby się zastanowić przy wydaniu książkowych pracy jest ograniczenie wstępnego opisu stanu badań do określenia z jakich źródeł Autorka korzysta, z uwzględnieniem również badań naukowych, w tym szczególnie zagranicznych, i dokumentów politycznych przytaczanych w dalszej części pracy. Natomiast właściwe rezultaty przeglądu literatury można by przedstawić po części wyjaśniającej stosowany aparat naukowy - cel, tezy, metody i zakres pracy, z uwzględnieniem wspomnianych wyżej pozycji - których omówienie znajdujemy w części teoretycznej pracy w przedłożonej do oceny wersji.

Abstrahując od powyższej uwagi, obecny układ pracy i sposób prowadzenia wywodu w pełni odpowiadają tematowi oraz spełniają wymagania stawiane dla rozprawy doktorskiej.

### **4. Ocena wartości merytorycznej pracy**

Praca prezentuje wysoki poziom merytoryczny, wyróżniając się dojrzałym i konsekwentnym podejściem do poruszanych zagadnień, które jednocześnie są Autorce doskonale znane. Lektura wskazuje na pogłębione rozpoznanie problematyki pracy oraz potwierdza rozległą wiedzę Autorki w badanym obszarze.

Praca przedstawia istotną wartość poznawczą odwołując się zarówno do zawodowych doświadczeń Doktorantki jak i do działań szeroko rozpoznawalnej organizacji działającej w obszarze edukacji prośrodowiskowej jaką niewątpliwie jest Fundacja Sendzimira.

Obszar zainteresowania pracy koncentruje się wokół procesów partycypacji społecznej w naszym kraju uwzględniając specyficzny kontekst prawny, poziom wiedzy i przekonania zarówno urzędników jak i mieszkańców. Omawiane narzędzia i ich kombinacje stosowane były zarówno w gminach wiejskich jak i w małych miastach ale także w dzielnicach metropolii, w tym w Warszawie.

Kompleksowy przegląd literatury bazuje głównie na wydanych w ostatnich latach publikacjach polskich. Pominięcie literatury obcojęzycznej — szczególnie w rozdziałach wprowadzających tematykę zmiany klimatu oraz partycypacji społecznej - znajduje uzasadnienie, jak się można domyślać, zważywszy na ogrom pozycji wydawniczych i dokumentów o temacie zmiany klimatu

traktujących. Na docenienie zasługuje fakt, że przegląd literatury uwzględnia najważniejsze pozycje literatury krajowej oraz wybrane pozycje zagraniczne, w tym w szczególności liczne prace najnowsze.

Przegląd literatury podzielony na podrozdziały dotyczące kolejnych zagadnień o rosnącym poziomie szczegółowości polega w dużej mierze na omówieniu kolejnych pozycji. Wskazaniem natomiast - dla rekomendowanego wydania książkowego pracy - byłoby uzupełnienie w ramach poszczególnych podrozdziałów o bardziej problemowe ujęcie z uwzględnieniem dyskusji kwestii poruszanych przez poszczególnych autorów w oparciu o sformułowane uprzednio pytania badawcze. Ponadto właściwą, w opinii recenzenta, korektą ułatwiającą lekturę tekstu byłaby rezygnacja z przytaczania każdorazowo pełnych tytułów poszczególnych pozycji literatury - jako że rozbijają one spójność tekstu - i przeniesienie ich do przypisów.

Bardzo interesujące są wynikające z przeprowadzonej analizy materiałów źródłowych wnioski zawarte w podrozdziale 3.6 zatytułowanym Podsumowanie i wnioski. Ukazują one obecny stan zaawansowania wdrożenia podejścia partycypacyjnego w pracach planistycznych zmierzających do wprowadzania błękitnozielonej infrastruktury (BZI) w miastach oraz wynikające z zaobserwowanych niedostatków tejże implementacji wyzwania.

W ramach wyводу właściwie sformułowano cele i zakresy pracy. Tezy rozprawy są należycie powiązane z zebraniem materiałem analitycznym. Dobór metod badawczych oraz ich prezentacja również nie budzi wątpliwości. Udostępnienie własnych oraz pochodzących z pracy Fundacji Sendzimira obserwacji i doświadczeń szerokiemu gronu czytelników przyczynia się do uzyskania wysokich walorów poznawczych ocenianej dysertacji. Prezentacja poszczególnych projektów pilotażowych (Rozdział IV) w ich kontekście prawnym równoległe z analizą obowiązujących w danym czasie polityk sektorowych i strategii stanowi o niepodważalnej wartości pracy.

Rozdział V zawierający przykłady wdrożenia wypracowanych przez Autorkę narzędzi pogłębionej partycypacji dodatkowo potwierdza walory pracy oraz jej społeczną użyteczność.

W podsumowaniu Autorka ostatecznie potwierdza udowodnienie Tez pracy, odnosząc się do szczegółowych, prezentowanych wcześniej, elementów. Wnioski końcowe sformułowano z należytym poziomem szczegółowości. Pewien niedosyt pozostawia jedynie wskazanie ścieżek dalszej pracy badawczej, jako że niektóre z odpowiedzi na zadane w tym fragmencie pracy pytania (np. zastosowanie narzędzi IT) są przedmiotem badań naukowców od wielu lat.

## **5. Uwagi odnośnie zagadnień redakcyjnych**

Przedstawiona do oceny rozprawa została starannie przygotowana pod względem edytorskim. Praca napisana jest przystępnym językiem, lektura jest nadzwyczaj przyjemna i w ocenie recenzentki dostępna również dla osób spoza wąskiego kręgu architektów i planistów.

Recenzentka dostrzegła bardzo nieliczne uchybienia stylistyczne do wyeliminowania na etapie redakcji przed rekomendowanym przez recenzenta wydaniem książkowym:

Str. 35 (struktura pracy) "mitygacyjne, zwłaszcza adaptacyjne" - sformułowanie nosi cechy przejęzyczenia, wymaga skorygowania.

Inną dostrzeżoną niedoskonałością zaprezentowanego materiału są niedostatki w zakresie sposobu przytaczania materiałów źródłowych, które zdaniem recenzentki należałoby skorygować w przypadku ponownej publikacji:

Str. 8, przypis 2 - sposób cytowania materiałów cytowanych oraz stron internetowych nie pozwala na stwierdzenie kto jest autorem przytoczonych poglądów i informacji.

Str. 6 - Brakuje przypisu jakie pisma Henryka Skolimowskiego, Marii Grodeckiej i Ryszarda Kulika miały wpływ na poglądy Autorki. Uwaga odnosi się również do otwierającego rozdział cytatu - brakuje przypisu wyjaśniającego z jakiego utworu pochodzą cytowane słowa.

Ponadto wśród przepisów prawnych wymienionych na stronie 41 brakuje Ustawy o gospodarce nieruchomościami.

Przy formułowaniu części definicji należałoby uzupełnić brakujące źródła. Dotyczy to szczególnie pojęć: proces partycypacyjny, projektowanie zrównoważone, szara infrastruktura, mityzacja, uszczelnianie obszaru, korytarze przewietrzania, bioróżnorodność, korytarze ekologiczne, zmiany antropogeniczne terenu, pogłębiona partycypacja społeczna. W przypadku jeśli przyjęta definicja jest definicją własną autorki należałoby podjąć dyskusję z autorami innych definicji i przyjęte sposoby definiowania umotywować.

Powyższe niedoskonałości nie umniejszają wysokiej oceny recenzowanej pracy i są łatwe do wyeliminowania w przypadku publikacji książkowej.

## 6. Podsumowanie i wnioski końcowe

Rozprawę doktorską Pani mgr inż. arch. Agnieszki Czachowskiej zatytułowaną „Pogłębiona partycypacja społeczna w systemowym kształtowaniu błękitno-zielonej infrastruktury miejskiej” będącą przedmiotem niniejszej recenzji oceniam wysoko. Poziom naukowy pracy nie budzi moich wątpliwości, sposób prowadzenia wywodu, struktura pracy, zakres i sposób realizacji badań oraz forma ich prezentacji są bardzo dobre. Zawarte w recenzji uwagi mają bądź charakter polemiczny, nie umniejszają jakości prezentowanego materiału, bądź też dotyczą elementów nietrudnych do skorygowania na etapie korekty wydawniczej przy ponownej publikacji książkowej rozprawy. W ocenie Recenzenta w przypadku zaprezentowanej pracy publikacja książkowa dostępna dla ogółu publiczności powinna mieć zdecydowanie miejsce.

Całość pracy jest w mojej ocenie w pełni zgodna z przyjętymi standardami i wymaganiami dla pracy doktorskiej w naukach inżyniersko-technicznych, w dyscyplinie architektura i urbanistyka oraz wnosi istotny wkład do rozwoju tejże dyscypliny. W ramach przeprowadzonego wywodu Autorka niniejszej rozprawy zademonstrowała swoje kompetencje praktyczne oraz teoretyczne, a także udowodniła posiadanie umiejętności w zakresie prowadzenia badań naukowych, zarówno teoretycznych jak i aplikacyjnych. Recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania przepisów Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Stąd stawiam niniejszym wniosek o przyjęcie pracy jako rozprawy doktorskiej i dopuszczenie jej do publicznej obrony przez Radę Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Politechniki Śląskiej.

Jednocześnie, mając na uwadze nowatorski charakter przeprowadzonych badań, a także ich znaczną wartość poznawczą oraz zaangażowanie Doktorantki w prowadzone badania, potwierdzone wieloletnim doświadczeniem, wnioskuję o przyznanie wyróżnienia dla tej pracy.

Pospisano odręcznie przez autora

dr hab. inż. arch. Małgorzata Hanzl